

شناسایی و تحلیل عوامل موثر بر فساد مالی در صنعت ورزش ایران (رویکرد کیفی)

مقصود نجفی کلوری^۱، محمد حامی^{۲*}، وحید شجاعی^۳، محسن باقریان فرح آبادی^۴

۱. دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری.

۲ و ۳. استادیار مدیریت و برنامه ریزی ورزشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری، ایران.

۴. استادیار مدیریت و برنامه ریزی ورزشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران.

تاریخ دریافت: (۹۸/۱۰/۲۱) تاریخ پذیرش: (۹۸/۱۱/۲۰)

Identifying and Analyzing Factors Affecting Financial Corruption in the Iranian Sports Industry (Qualitative Approach)

M. Najafi Kolori¹, M. Hami^{2*}, V. Shojaee³, M. Bagherian Farah abadi⁴

1. Student of Sport Management, Islamic Azad University, Sari Branch.

2, 3. Assistant Professor of Sport Management, Islamic Azad University, Sari Branch.

4. Assistant Professor of Sport Management, Islamic Azad University, Science & Research Branch, Tehran, Iran.

Received: (2020 January 11)

Accepted: (2020 February 09)

Abstract

The purpose of this study is to identify and analyze the factors affecting financial corruption in the sports industry. From the paradigm perspective, the present research is a type of commentary research, qualitative approach, grounded theory strategy and hidden content analysis tactics. data were collected through in-depth interviews with 15 experts and executives of the Ministry of Sport, the professors of the judiciary, and the experts in the field of sport management. The sampling method was non-probable and snowballed and the interviews continued until theoretical saturation of the research questions and objectives was achieved. The data are in both format of audio and text, and were analyzed by MAXQDA18 software. After processing and open coding of the interviews, the researcher identified the factors in terms of causal, contextual, and confounding conditions. Categories of "managerial, legal and nature of sport" as categories of causal conditions, and "performance of politics, government, and structure" as the contextual conditions, and categories of "rent, brokerage, lobbying, media and motivational factors" as confounding conditions. They are the factors that influence corruption financial in the sports industry in Iran. Based on these results, to provide the financial corruption in these organizations, is suggested that sport managers and responsible to do best by modifying and enhancing the management status, formulating scientific and principled programs, making the best decisions for the country sport with help of experts, and improving the quality of the their management of resources.

Keywords

Financial Corruption, Sports Industry, Causal Conditions, Litter Conditions, Intervention Conditions.

چکیده

هدف از تحقیق حاضر شناسایی و تحلیل عوامل موثر بر فساد مالی در صنعت ورزش می‌باشد. تحقیق حاضر از منظر پارادایم از نوع تحقیقات تفسیری، رویکرد کیفی، استراتژی گردند تئوری و تاکتیک تحلیل محتوای پنهان می باشد. روش جمع آوری داده‌ها در تحقیق به شکل مصاحبه عمیق با ۱۵ نفر از خبرگان و مدیران اجرایی حوزه وزارت ورزش، اساتید حوزه قضا، و متخصصان حوزه مدیریت ورزشی می باشد. روش نمونه گیری به صورت غیر احتمالی و گلوله برفی بوده و مصاحبه ها تا جایی ادامه پیدا کرد که اشباع نظری در خصوص سوالات و اهداف تحقیق حاصل گردید. فرمت داده ها به دو صورت صوت و متن بوده و تجزیه و تحلیل داده ها توسط نرم افزار MAXQDA18 انجام گردید. محقق پس از کدگذاری باز و فرایندی مصاحبه های انجام شده، عوامل احصاء شده را در قالب شرایط علی، زمینه ای، مداخله گر معرفی نمود. مقوله‌های «عوامل مدیریتی، حقوقی و ماهیتی ورزش» به عنوان مقولات شرایط علی، و «عملکرد سیاسیون، دولت و حاکمیت و ساختار» را به منزله شرایط بستر و مقوله‌های «رانت، دلالی و لابیگری، رسانه و عوامل انگیزشی» به منزله شرایط مداخله‌گر به عنوان عوامل اثر گذار بر فساد مالی در صنعت ورزش در ایران هستند. با توجه به این نتایج پیشنهاد می شود که مدیران و دست‌اندرکاران ورزش کشور با تعدیل و ارتقای وضعیت مدیریتی، تدوین برنامه‌های اصولی و علمی، اتخاذ بهترین تصمیمات برای ورزش کشور با کمک متخصصان و خبرگان امر و در نهایت با ارتقای کیفیت مدیریت منابع خود زمینه کاهش فساد مالی در این سازمان‌ها را فراهم نمایند.

کلید واژه‌ها

فساد مالی، صنعت ورزش، شرایط علی، شرایط بستر، شرایط مداخله گر.

*Corresponding Author: mohammadhami@yahoo.com

E-mail: Mohammad Hami

* نویسنده مسئول: محمد حامی

مقدمه

امروزه مسئله مبارزه با فساد^۱ خواست جدی و عمومی مردم است و در این خصوص تمامی قوای کشور خصوصاً قوه قضاییه موظف به ساز و کارهایی را برای پیشگیری و مبارزه با آن در نظر گیرند تا علاوه بر سلامت دستگاه قضایی رشد و پویایی جامعه نیز به دنبال داشته باشد (مسعودی فر، ۱۳۹۸). فساد مالی^۲ می‌تواند فعالیت‌های سرمایه‌گذاری و اقتصادی را از شکل مولد آن به سوی راننده‌ها و فعالیت‌های زیرزمینی سوق دهد و همچنین موجب به وجود آمدن سازمان‌های وحشتناکی مانند مافیا شود. فساد گسترده و فراگیر یکی از نشانه‌های ضعف حاکمیت است و عملکرد ضعیف حاکمیت می‌تواند روند رشد و توسعه اقتصادی را رو به تحلیل ببرد (نونکو و همکاران، ۲۰۱۸). فساد به عنوان سوءاستفاده یا سوءاستفاده از قدرت یا موقعیت برای منافع شخصی تعریف می‌شود و موجب تخطی از انتظارات مهم جوامع مدرن می‌شود. (ساند هواس و کوتزل، ۲۰۰۰) در حال حاضر ورزش و تفریحات سالم در کشورهای توسعه یافته به عنوان یک صنعت مهم و عوامل اثر گذار در رشد اقتصاد ملی مورد توجه است و یکی از درآمدزاترین صنایع در قرن ۲۱ به شمار می‌رود صنعت ورزش به سرعت جهانی گشته قلمرو به آن همه جا را تصویب کرده و در سراسر دنیا ریشه دوانیده است تا میلیاردها انسان از آن بهره‌مند شود صنعت ورزش با با در اختیار داشتن عامل محرکی همچون مسابقات بزرگ ورزشی امکان بهره‌گیری از فرصت‌های تبلیغاتی و رسانه‌ها را فراهم نموده است که این موضوع خود موجب ایجاد بستر لازم برای تعامل مابین صنعت تجارت و ورزش گردیده است (الهی، ۱۳۸۸). همانطور که آشکار است سهم و ارزش صنعت ورزش در دنیا نشان دهنده آن است که کوچکترین غفلت از جمله فساد و اخلاقی و ناهنجاری در این صنعت صدمات جبران‌ناپذیری را به بار می‌آورد (گروس، ۲۰۱۱). فساد مالی در صنعت ورزش از شخصیت چشمگیر، جذابیت و اهمیت بین‌المللی برخوردار است (روشه، ۲۰۰۰). فساد در صنعت ورزش یک واقعه خاموش هستند که بسیار پرهزینه و دارای پیامدهای اقتصادی مالی زیادی هستند، اما محبوبیت جهانی دارند و توجه رسانه‌ها را به خود جلب می‌کنند (مولر، ۲۰۱۵). رویدادهای ورزشی مانند مسابقات جهانی در رشته‌های مختلف ورزشی دارای پیامدهای بیاز موثر اقتصادی برای کشورها محسوب می‌شود (ارنجر و هرز، ۲۰۱۶، پاتوارگ

و بانیای، ۲۰۱۶). بنابراین جای تعجب ندارد که دولتها، مقادیر زیادی از منابع را برای مناقصه و میزبانی چنین رویدادهایی سرمایه‌گذاری می‌کنند. در عصر نئولیبرال، شعار، ورزش برای صلح، جایگزین شعار ورزش برای توسعه شد تا توجیه استفاده از منابع عمومی را برای میزبانی رویدادهای بزرگ ارائه دهد (کواکلی و سوزا، ۲۰۱۳). فساد به عنوان تجاوز تلقی می‌گردد چرا که حاکمیت قانون و اصول دموکراتیک را نقض می‌کند و فردی که به مبادرت به عمل فساد می‌کند از یک رفتار مورد انتظار انحراف می‌یابد و چنین اقدامی سلامت سیستم را تهدید می‌کند (ویتز شاپیرو و وینتز، ۲۰۱۷). در صنعت ورزش، فساد در دو سطح مختلف آشکار می‌شود: رقابتی و سازمانی. فساد رقابتی تلاش می‌کند تا نتایج مسابقات را تحت تأثیر قرار دهد و فساد سازمانی، بر ساختار سازمانی و برنامه ریزی رویدادهای ورزشی بزرگ تأثیر منفی می‌گذارد. (نونکو و همکاران، ۲۰۱۸). فساد یک مشکل سیستمی در مسابقات ورزشی بزرگ است و غالباً به دنباله‌های سرسخت سرمایه‌داری همراه با سوءاستفاده از قدرت سیاسی نسبت داده می‌شود (هنه، ۲۰۱۵). با افشای مکرر رفتارهای فاسد توسط رسانه‌های جمعی و ظهور جنش‌های جهانی ضد فساد، گفتمان‌های عمومی و دانشگاهی در مورد فساد حتی در حوزه ورزش آنچنان حائز اهمیت شده است که از آن به عنوان سندرم رویداد بزرگ معرفی می‌شود. (مولر، ۲۰۱۵). اثرات فساد بر مشروعیت فدراسیون‌های ورزشی و ارگان‌های مدیریت یدر ورزش اثر گذار است (بورایمو و همکاران، ۲۰۱۶). مانع اعتماد عمومی می‌شود (سلیگسون، ۲۰۰۲) به طوریکه، رابطه فساد ادراک شده و اعتماد عمومی در چندین مطالعه مورد واکاوی قرار گرفت است (چوی و وو ۲۰۱۶، پلاگاتا و مموری، ۲۰۱۶، تورکال، ۲۰۱۴). کولگیسیکی و کونینگستورفر^۳ (۲۰۱۶) دریافتند که درک پاسخ دهندگان از سطح فساد بر نگرش آنها نسبت به ارگان‌های مدیریتی ورزش در کشورها تأثیر منفی می‌گذارد، گرچه محققان به صراحت اعتماد عمومی را اندازه‌گیری نکردند (پای راکیس و همکاران، ۲۰۱۷). در تحقیقی در خصوص ارتباط بین ادراک تماشاگران از فساد در رویداد جام جهانی فوتبال و اعتماد عمومی که توسط چوی و وو^۴ (۲۰۱۶) انجام شد عنوان شد که علم به وجود فساد در رویداد باعث اعتماد منفی مردم به عوامل برگزارکننده رویداد‌های ورزشی می‌شود (چوی یکی از عوامل موثر بر پیدایش فساد عدم شفافیت است چرا که شفافیت در بین عموم مردم احساس مثبتی ایجاد می

3 - Kulczycki, W., & Koenigstorfer, J
4 - Choi, E., & Woo, J.

1 - Corruption
2 - Financial Corruption

فعالانه و کنشی و نیز برنامه ریزی‌ها و اقداماتی مقدم بر وقوع فساد باشند این رویکرد تخصصی و علمی به پیشگیری از وقوع فساد در صنعت ورزش مستلزم آن است که همانند پدیده فساد پیکری پیشگیری از فساد در صنعت ورزش نیز به صورت یک ارگانیک و الگوی طراحی شده و عمل کند. محقق در تحقیق حاضر در صدد است تا با شناسایی عوامل موثر بر فساد مالی در صنعت ورزش کمک شایانی به ارگان‌های نظارتی نماید تا با استفاده از نتایج این تحقیق، ضمن عمل به تکلیف‌آرمانی به سالم سازی فضای ورزش کشور کمک کند و موجبات جلب رضایت عمومی طرفداران ورزش و سلامت سازمانی را در سازمان‌های مربوطه به ارمغان آورد. در پایان این تحقیق انتظار می‌رود محقق به سوال زیر پاسخ داده باشد که: عوامل موثر بر فساد مالی در صنعت ورزش ایران کدامند؟

روش پژوهش

هدف از تحقیق حاضر شناسایی عوامل موثر بر فساد مالی در صنعت ورزش ایران می‌باشد. این تحقیق در صدد است تا مدلی کیفی جهت شناسایی عوامل موثر بر فساد مالی در صنعت ورزش ایران ارائه کند به نحوی که ضمن تطابق با علم روز در حوزه فساد، با فضای بومی در فساد در ورزش ایران نیز همخوانی داشته باشد. در واقع این تحقیق می‌کوشد تا به چگونگی عامل‌های موثر بر فرایند بروز فساد در بستر واقعی آن بپردازد و با ساخت مدلی بر اساس ادبیات موجود، تجربیات و نگرش افراد صاحب نظر به تبیین عمیق و جامعی از این پدیده دست یابد. تحقیق حاضر از منظر پارادایم از نوع تحقیقات تفسیری می‌باشد. محقق با استفاده از پارادایم تفسیری مسئله پژوهش را مورد ارزیابی قرار می‌دهد و رویکرد کیفی را برای تحقیق خود بر می‌گزیند. استراتژی مورد استفاده در این تحقیق استراتژی گرنند تئوری می‌باشد و تاکتیک مورد استفاده تحلیل محتوای پنهان می‌باشد. لذا تحقیق حاضر در وهله اول از ماهیت اکتشافی برخوردار است و در وهله دوم و به لحاظ استفاده مخاطب از نوع تحقیقات کاربردی محسوب می‌گردد. از آن جا که این تحقیق بیشتر گرایش به بررسی عمیق تعداد اندکی نمونه تحقیق دارند از نوع مطالعات میدانی است. فرمت داده‌ها به شکل متن و صوت بوده و محقق با استفاده از مصاحبه با خبرگان این حوزه نسبت به جمع‌آوری داده‌ها مبادرت می‌نماید. جامعه و نمونه آماری این تحقیق ۱۵ نفر از خبرگان حوزه مدیریت ورزشی و علوم قضایی و مدیران اجرایی از جمله اساتید عضو هیئت‌عامی دانشگاه‌های علوم قضایی، دادستان و مدیران حوزه قضا، مدیران اجرایی در

کند که به نوبه خود رشد اعتماد را تقویت می‌کند. با توجه به اینکه شفافیت شامل اطلاع رسانی در مورد یک سازمان در دسترس عموم افراد و گروه‌های خارج از سازمان است، دانش عمومی را در مورد نقش و عملکرد سازمان تقویت می‌کند (گریکیلیخویحسن و مژر، ۲۰۱۴). در کشور بزرگ اعتراضات گسترده به فساد در ورزش بر نگرش مردم نسبت به حاکمیت و دولت و همچنین اکان ورزش تاثیر گذار بوده است (...). در پژوهشی مک کلوی و مورمان (۲۰۰۷) به بررسی استفاده غیرقانونی برخی شبکه‌های تلویزیونی یا شرکت‌های تجاری از نام سازمان‌های ورزشی برای پیشبرد اهداف شخصی پرداخته اند و بر لزوم وضع قوانین و مقررات برای جلوگیری از این امر تأکید دارند. در کشور ما نیز مقوله فساد در سال‌های اخیر توسط افرادی سود جود و منفعت طلب و بواسطه سوء استفاده‌های شخصی از موقعیت‌های اجتماعی، سیاسی گریبانگیر جامعه شده است که ورزش نیز از این اتفاق ناخوشایند در امان نبوده است. به همین سبب محققین در سال‌های اخیر به صورت گسترده تری به مقوله فساد در صنعت‌های مختلف و به طور ویژه در صنعت ورزش پرداخته‌اند. محمودی (۱۳۹۶) در تحقیق خود در خصوص فساد در فوتبال، ضعف عوامل مدیریتی را به عنوان عامل علی، شکاف قوانین و انگیزه مالی، رسانه‌ها و مجامع تصمیم‌گیری را به عنوان عامل زمینه‌ای، تداخل وظایف و عدم اراده فساد ستیزی را به عنوان عامل مداخله‌گر در بروز فساد در فوتبال ایران برشمرد (محمودی، ۱۳۹۶). فساد‌های به ثبت رسیده در صنعت ورزش می‌توان روند رو به رشد فساد اداری خصوصاً در سال‌های اخیر را در سازمان‌ها و فدراسیون‌های ورزشی مشاهده کرد. یکی از مهم‌ترین آن‌ها توسط دانیل فورستر^۵ (۲۰۱۶) در کمیته بین‌المللی المپیک انجام گرفته و منتظر اصلاح کمیته و کیفیت قوانین و مقررات کمیته بین‌المللی المپیک در بین اعضا شد. وی تأکید می‌کند که باید کمیته‌های مستقلی برای شناخت و از بین بردن عوامل فساد در کمیته بین‌المللی المپیک تشکیل شود. از این رو پیشگیری از وقوع فساد در صنعت ورزش در مفهوم دقیق و علمی آن ضرورت اقدامی فعالانه و مبتنی بر تشخیص روابط علی و معلولی میان متغیرها و سپس مداخله در عوامل علی به منظور تاثیرگذاری گذاری بر معلول‌ها در صنعت ورزش می‌باشد عوامل ایجاد می‌کند که اقدامات پیشگیرانه اقدامات مبتنی بر برنامه‌ریزی مستند به شناسایی عوامل موثر و اقدامات

هیئت علمی دانشگاه بودند و دارای مرتبه استاد تمامی بودند، فرایند کد گذاری ها را مورد بازبینی قرار دادند و دیدگاهشان در خصوص مراحل کدگذاری اعمال شد. همچنین از ۲ تن از اساتید مدیریت ورزشی (اساتید راهنما و مشاور) به بررسی یافته ها و اظهار نظر درباره مراحل مختلف کد گذاری پرداختند. در این تحقیق از روش پایایی بازآزمون جهت تعیین ضریب پایایی استفاده شد. به منظور محاسبه پایایی باز آزمون از میان مصاحبه های انجام گرفته چند مصاحبه به عنوان نمونه انتخاب شد و هر کدام از آن ها در یک فاصله زمانی مشخص مجدداً کد گذاری شد (جدول ۲).

جدول ۲. محاسبه ضریب پایایی باز آزمون کد های استخراج شده و شاخص های اکتشاف شده

مصاحبه شوندهگان	تعداد کدهای استخراجی	تعداد توافقات	تعداد عدم توافقات	پایایی بازآزمون
مصاحبه اول	۴۱	۳۵	۶	۰/۸۵
مصاحبه دوم	۶۵	۵۸	۷	۰/۸۹
مصاحبه سوم	۵۶	۴۶	۱۰	۰/۸۲
مصاحبه چهارم	۳۸	۲۹	۹	۰/۷۶
مجموع	۲۰۰	۱۶۸	۲۰	٪۸۴

یافته های مربوط به پایایی بازآزمایی نشان داد که ضریب پایایی مصاحبه های انجام شده برابر با ۰/۸۴ می باشد بنابراین پایایی تحقیق در حد قابل قبول می باشد.

یافته‌های پژوهش

پس از بررسی ویژگی های جمعیت شناختی مشارکت کنندگان پژوهش محقق مصاحبه های جمع آوری شده در طی عملیات میدانی را به صورت ترتیب جمع آوری آنها در هر بازه زمانی مورد تجزیه و تحلیل (کدگذاری) قرار داده و با بازخورد دریافتی از هر مصاحبه مصاحبه های بعدی اصلاح و یا مسیر حرکت تحقیق بازتعریف گردید. در نهایت پس از انجام ۱۳ مصاحبه محقق به نقطه اشباع نظری دست یافت و برای اطمینان از صحت این ادعا ۲ مصاحبه دیگر را نیز انجام داد و اشباع نظری که در حقیقت اشباع مقولات ایجاد شده از گزاره های اولیه است حاصل گردید. پس از تجزیه و تحلیل و خرد کردن واحد های

فدراسیون های ورزشی و اعضاء متخصص و مجرب هیئت علمی در حوزه مدیریت ورزشی می باشند که از طریق مصاحبه عمیق با این افراد نسبت به جمع آوری اطلاعات اقدام گردید (جدول ۱). روش نمونه گیری به صورت غیر احتمالی، هدفمند و گلوله برفی می باشد و محقق با طرح سوالاتی در خصوص ابعاد، مولفه ها و شاخص های عوامل موثر بر فساد در صنعت ورزش ایران، مصاحبه ها را تا جایی ادامه داد که اشباع نظری در خصوص سوالات و اهداف تحقیق حاصل گردید. سپس جهت تجزیه و تحلیل پاسخ ها با استفاده از نرم افزار Maxqda 18 فرایند کد گذاری به صورت باز، محوری و انتخابی را در پیش گرفت. جهت کدگذاری باز و فرایندی مصاحبه های انجام شده واحد های معنایی به صورت اسم مصدر بیان گردید. محقق مصاحبه های جمع آوری شده در طی عملیات میدانی را به صورت ترتیب جمع آوری آنها در هر بازه زمانی مورد تجزیه و تحلیل (کدگذاری) قرار داده و با بازخورد دریافتی از هر مصاحبه، مصاحبه های بعدی اصلاح و یا مسیر حرکت تحقیق بازتعریف گردید. در این مرحله، به جستجو در میان داده‌ها به صورت خط به خط و با شنود مکرر فایل های صوتی پرداخته شده است و سعی شده است با الصاق کد به داده‌ها و حفظ نمودن باز بودن کدگذاری و مشاهده نتایج حاکی از داده‌ها، مقوله‌ها، مفاهیم و شاخصه‌های «عوامل موثر بر فساد در صنعت ورزش ایران» احصاء شوند. به

جدول ۱. اعضاء مشارکت کننده در نمونه تحقیق

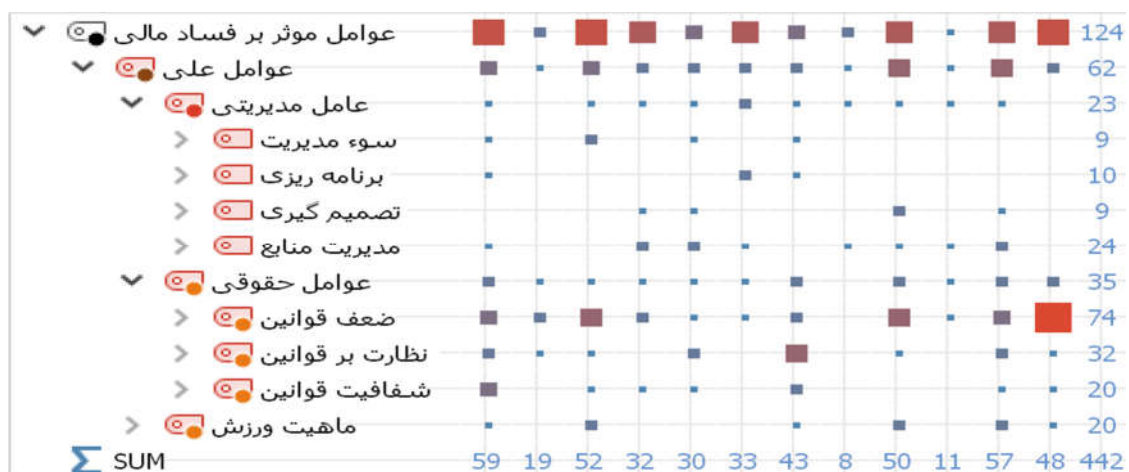
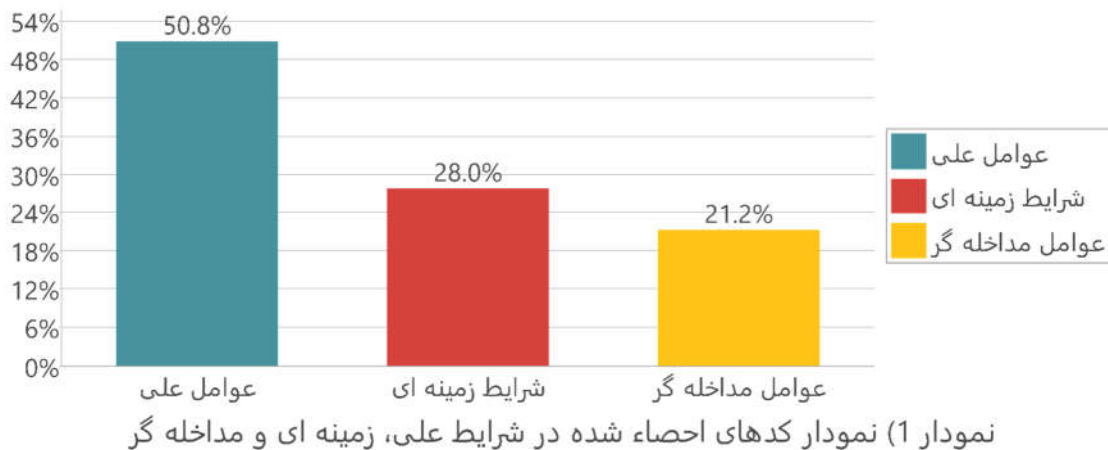
مجموع فراوانی کدهای احصاء شده از مصاحبه‌ها	پست/ سمت	مصاحبه شوندهگان
۳۲۹	خبرگان و اساتید حوزه قضایی و مدیران ارشد قوه قضاییه	P1, P2, P8, P9, P10, P13, P14, P15
۲۲۳	خبرگان و اساتید حوزه مدیریت ورزشی و مدیران اسبق و فعلی در وزارت ورزش	P3, P4, P5, P11, P12
۱۹۸	مدیران اجرایی در فدراسیون های ورزشی	P5, P6, P7
۷۵۰	۱۵	مجموع

منظور دست یابی به روایی شاخص ها و کدهای اکتشاف شده، چند تن از مشارکت کنندگان در مصاحبه که از اساتید

کدهای اولیه محاسبه گردیده و در قالب ماتریس فراوانی کدها جهت ارائه ضریب اهمیت کدها از نظر فراوانی در پژوهش ارائه می شود. از آنجا که رویکرد تحلیل کیفی تحقیق بر اساس الگوی اشتراوس و کوربین می باشد لذا عوامل موثر بر فساد در صنعت ورزش ایران بر اساس سه ویژگی عوامل علی، عوامل زمینه ای و عوامل مداخله گر مقوله بندی و دسته بندی شد. پس از کد گذاری اولیه مصاحبه های تحقیق، و تحلیل معانی و به منظور دسته بندی کدها در قالب مقولات اصلی و فرعی نمودار اختصاص کدها و گزاره های اولیه در نمودار (۱) آمده است.

معنادر ۱۴۹ گزاره اولیه با فراوانی ۷۵۰ در بخش عوامل موثر بر فساد مالی استخراج و احصاء گردیدند. بنابراین تعداد کل گزاره های اولیه بوده که با بررسی پی در پی متن و اعمال نظر استاد راهنما و مشاور کدهای با مضامین تکراری و مبهم و نیز نامربوط از مجموعه کدها حذف گردید و در نهایت این ۱۴۹ گزاره اولیه با مجموع ۷۵۰ فراوانی آماده دسته بندی و تشکیل مقولات است. البته در تحلیل محتوای پنهان که تاکتیک تجزیه و تحلیل مصاحبه های پژوهش در قالب استراتژی gt است تعداد فراوانی ها نقشی در ضریب اهمیت کدهای اولیه نخواهد داشت. اما به عنوان ارائه اطلاعات اضافه در فرایند کدگذاری اولیه فرمول شنون (CHANON) برای هر یک از

عوامل موثر بر فساد مالی

شکل ۱. ماتریس شنون شرایط علی اثر گذار بر فساد در صنعت ورزش ایران

گذار بر فساد در صنعت ورزش ایران، سه مقوله اصلی عوامل مدیریتی، عوامل حقوقی و عامل ماهیت ورزش احصاء شدند که

در ادامه و پس از مقوله بندی عوامل موثر بر فساد مالی در صنعت ورزش ایران مشاهده شده که در بخش عوامل علی اثر

در شکل (۱) مقوله‌های فرعی نشان داده شده است.

شکل (۱) نشان دهنده این است که کد(مقوله) محوری عامل مدیریتی دارای مقولات فرعی سوء مدیریت با ضریب اهمیت ۹، برنامه ریزی با ضریب اهمیت ۱۰، تصمیم گیری با ضریب اهمیت ۹ و مدیریت منابع با ضریب اهمیت ۲۴ که با اهمیت ترین شاخص در بخش مقوله عامل مدیریتی است استخراج گردید. همچنین در کد محوری عوامل حقوقی نیز سه مقوله فرعی تر ضعف قوانین، نظارت بر قوانین و شفافیت قوانین به ترتیب با ضرایب اهمیت ۷۴، ۳۲ و ۲۰ احصاء گردید. همچنین عامل ماهیت ورزش به عنوان مقوله اصلی دیگر با

ضریب اهمیت ۲۰ جزو شرایط علی اثر گذار بر فساد در صنعت ورزش تلقی می گردد. در مجموع عامل حقوقی با ضرایب اهمیت بیشتر نسبت دو عامل دیگر جزو عوامل علی اثر گذار در پیدایش فساد در صنعت ورزش محسوب می گردد. در ادامه به منظور تبیین شرایط زمینه ای موثر بر پیدایش فساد در صنعت ورزش مقولات فرعی و اصلی در پی دسته بندی کدهای اولیه استخراج شدند که شکل ۲ نشاندهند ماتریس شنون اکتشاف و استخراج مقولات اصلی و فرعی مربوط به شرایط زمینه ای موثر بر فساد مالی در صنعت ورزش می باشد.

جدول ۳. کدهای اولیه، مقولات اصلی و فرعی شرایط علی موثر بر فساد مالی در صنعت ورزش

نوع مقوله	بعد	مفاهیم	
شرایط علی موثر بر فساد مالی در صنعت ورزش	عوامل مدیریتی	عدم پاسخگویی مدیران در خصوص استخدام مربیان ملی، عدم سوابق مدیریتی در فدراسیون ها، وجود سوء مدیریت در تمام ارکان ورزش، دستور خارج از اختیارات مدیران در عرصه ورزش	
		برنامه ریزی	عدم وجود شاخص ها برای تصدی پست های مدیریتی در ورزش، فقدان برنامه های استاندارد در ورزش، نبود استانداردهای ورزشی در برگزاری رویدادها، عدم وجود دستورالعمل های مدون در حوزه فساد در ورزش، عدم وجود هدف گذاری دقیق در ورزش
		تصمیم گیری	مفقود بودن اولویت بندی های ورزش کشور، کج سلیقگی و سوء مدیریت، سوق دادن تصمیم گیران در ورزش از طریق ابزار های دولتی به فساد، رها بودن بخش های مختلف ورزش
	عوامل حقوقی	مدیریت منابع	در اختیار داشتن ابزار و امکانات بی حدو حصر، فساد نظام اداری در ورزش کشور، کم کاری پرسنلی، عدم توجه به نسل ورزش کشور، جابجایی های مالی از طریق کج سلیقگی و سوء مدیریت، معیوب بودن و منقطع بودن روابط اداری و تشکیلاتی، منابع خرید و فروش های تیم های ورزشی، کمبود سرانه ورزشی نسبت به کشور های صاحب ورزش، عدم توزیع متعادل بین ارکان ورزش
		ضعف قوانین	عدم وجود این نامه انضباطی مدون در ورزش، عدم حاکمیت قانون در داخل کشور، ناظرین بر قوانین، کمسیون اصل نود، بازرسی کل کشور، ذیحسابان، ارسین ویژه، ضعف در عملکرد دیوان محاسبات، ضعف در عملکرد ناظرین، نقض قوانین توسط فدراسیون ها، اساسنامه های غیر تخصصی مجلس در ورود به فساد توسط دولت، ضعف قوانین، پولشویی باشگاه ها از طریق عقد قراردادهای خارج از عرف، قرارداد های کوتاه مدت، عدم وجود محیط حقوقی محکم در صنعت ورزش، قابل تفسیر بودن قوانین و وجود درک های متفاوت، معیوب بودن سیستم قانون گذاری، نقص در عدم گزارشات به دستگاه قضایی
		نظارت بر قوانین	عدم پیگیری فساد های صورت گرفته و گزارشات مکتوب، عدم اجرایی شدن قانون کپی رایت در ورزش کشور، فقدان مکانیزم نظارتی در ورزش، عدم تاسی از قوانین دولت با ارجاع به قوانین بین المللی، تخطی از قانون، عدم وجود نظارت، تمرکز دستگاه های نظارتی به امور جزئی بجای امور استراتژیک، عدم نظارت به موقع
شفافیت قوانین	تقاضاهای نامتعارف روسای فدراسیون ها، پوشش برای فعالیت های اقتصادی نامشروع با ورد به ورزش، وجود قرارداد های غیر شفاف در عرصه اجرایی و برگزاری رویداد، فرایند های غیر شاف، فرار از قانون توسط باشگاه های دولتی در عقد قرارداد، عدم شفافیت، عدم وجود شفافیت مالی، تبانی با بازیکن یا مربی در عقد قراردادها توسط مسئول، عدم رعایت قانون غیر شفاف در ورزش،		

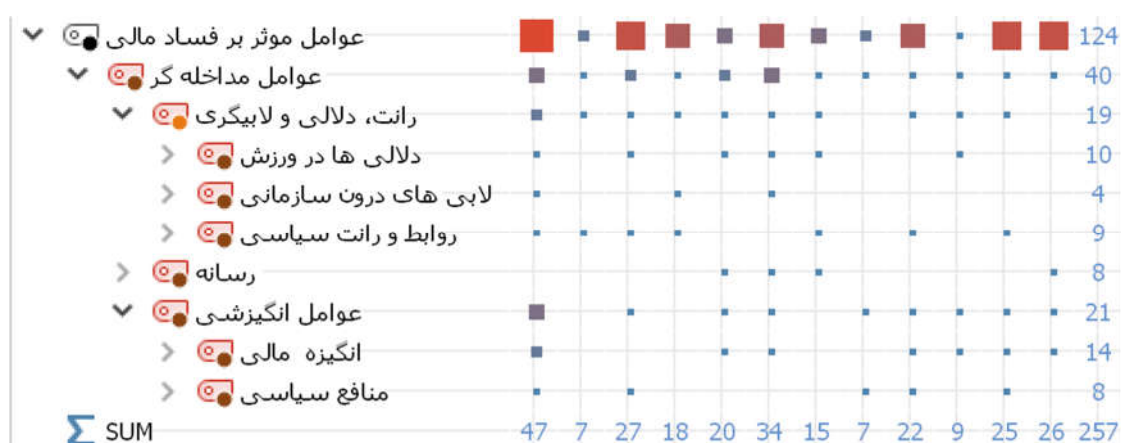
ترنسفر کردن در ورزش، حجم پول مبادله شده در ورزش، شبکه سازی فساد در ورزش، کسب سهمیه در میداین بین المللی، وابستگی ورزش به ثروت و قدرت، ورود پول های نامشروع در ورزش، فرار از قوانین بواسطه ورود مراجع بین المللی بخاطر دخالت دولت، قانونمند نبودن ورزش	وزن:	میان:
---	------	-------

شکل ۲. ماتریس شتون مربوط به شرایط زمینه ای اثر گذار بر فساد مالی در صنعت ورزش ایران

جدول ۴. کدهای اولیه، مقولات فرعی و اصلی شرایط زمینه ای موثر بر فساد مالی در صنعت ورزش

مفاهیم	بعد	نوع مقوله
وورد برخی سیاسیون برای عدم ورود به پرونده های ورزشکاران معروف، نفوذ سیاسیون در ورزش، فساد سیاسی منجر به فساد اقتصادی، دسترسی سیاسیون به اخبار غیر رسمی، تضعیف حقوق تیم های دیگر با ورود های غیر متخصصانه نمایندگان مجلس، فقدان مکانیزم فعالیت های سیاسیون در حوزه ورزش،	عملکرد سیاسیون	شرایط زمینه ای / بستر موثر بر فساد مالی در صنعت ورزش
ورزش ابزاری در دست دولتی ها، دولتی بودن ورزش، در اختیار داشتن ابزار و شریان های دولتی، دولتی بودن اقتصاد، عدم ساماندهی تصمیمات کلان اقتصادی، وجود امضاهای طلایی	دولت و حاکمیت	
نهادهای عمومی غیر دولتی، عدم وجود نهاد نظارتی خارج از ساختار دولت، عدم تخصص دستگاه های نظارتی، سازمانی، عدم وجود زیر ساخت های لازم جهت پیشگیری از بروز فساد، بعیت از چندگانگی ساختار نظام اقتصادی، ساختار غربی اقتصاد در ایران،	برون سازمانی	
وجود مافیای فساد، نزول بعد فنی در ورزش، انتخابات غیر شفاف و رابطه ای مجمع ها جهت تصدی پست های مدیریتی، عدم وجود سازمان های مستقل در ورزش جهت بررسی تبانی ها، بهره برداری خصوصی و استفاده شخصی، وجود نظارت های موازی در ورزش، عدم تناسب وضعیت حقوقی افراد با واگذاری پروژه های کلان، عدم تعادل میزان دریافتی و اختیارات فرد، عدم تناسب بین حقوق دریافتی و آگاهی های اطلاعاتی، ماتریس فدراسیون ها و کمیته المپیک، فرافکنی های فدراسیون ها و محول کردن مسئولین بر عهده دولت، وجود منابع انسانی فاسد، وجود کمکهای دولتی به نهاد های ورزشی، عدم وجود هیئت ریسه های اثر گذار،	درون سازمانی	

شکل ۳. ماتریس شنون مربوط به شرایط مداخله گر موثر بر فساد مالی در صنعت ورزش
جدول ۵. کدهای اولیه، مقولات اصلی و فرعی شرایط مداخله گر موثر بر فساد مالی در صنعت ورزش

مفاهیم	بعد	نوع مقوله
رانت، دلالتی و لابیگری، وجود مدیران برنامه در انتقال بازیکنان، افزایش دلالتی در ورزش، ارتباطات و لابیگری در منابع قدرت، وجود نگاه ههای دلالتی و شرط بندی در ورزش	دلالتی ها در ورزش	شرایط مداخله گر موثر بر فساد مالی در صنعت ورزش
، انتخابات رابطه مند در انتخابات فدراسیون ها، رانت های موجود در صنعت ورزش، عدم پرداخت حقوق باشگاه ها توسط افراد صاحب رانت،	لابی های درون سازمانی	
وجود روابط و توصیه ها و سفارشان در برخورد با مقسدان، وجود روابط و توصیه ها و سفارشان در برخورد با مقسدان، دسترسی سیاسیون به رانت های غیر رسمی، در نظر گرفتن مصالح افراد در بروز فساد،	روابط و رانت سیاسی	
فروش و خرید بازیکن توسط رسانه ها، عدم پرداخت حق پخش به باشگاه ها از سوی صدا و سیما، تاثیر فضای مجازی در قیمت بازیکنان، عدم درآمد کافی از کپی رایت و تی وی رایت،	رسانه	عوامل انگیزشی
جذب بازیکنان در تیم ها، رشد قیمتی ورزشکاران غیر رکوردی، فروش و خرید بازیکنان، افزایش قیمت ورزشکاران و فساد عاملان خرید و فروش، سوء استفاده از منابع، استفاده از رانت های دولتی به بهانه خصوصی سازی، دریافت رشوه برخی از مربیان از بازیکنان جهت استخدام در تیم، پولشویی از طریق وارد کردن بازیکنان خارجی توسط ایجنت ها، انگیزه کسب ثروت در افراد از راه های نامشروع، عدم پاسخگویی در قبال دریافت امکانات دولتی، سب منفعت از پروژه ههای بیپوده،	انگیزه مالی	
متوسل شدن ورزشی ها به سیاسیون جهت تامین منابع، منافع و اهداف کوتاه مدت سیاسیون، تطهیر پول های دریافتی و تسهیلات به وسیله ورود به فضای ورزش، انگیزه کسب شهرت سیاسیون به واسطه ورود به ورزش	انگیزه سیاسی	

در صنعت ورزش ایران کدها دسته بندی و تشکیل مقولات داده شد. که به شرح ماتریس شنون زیر می باشد. در ادامه و در بخش شرایط مداخله گر موثر بر فساد مالی در صنعت ورزش ایران کدها دسته بندی و تشکیل مقولات داده شد. که به شرح ماتریس شنون زیر می باشد.

همانطور که در شکل بالا مشاهده می شود در بخش شرایط مداخله گر موثر بر فساد مالی در صنعت ورزش، مقولات

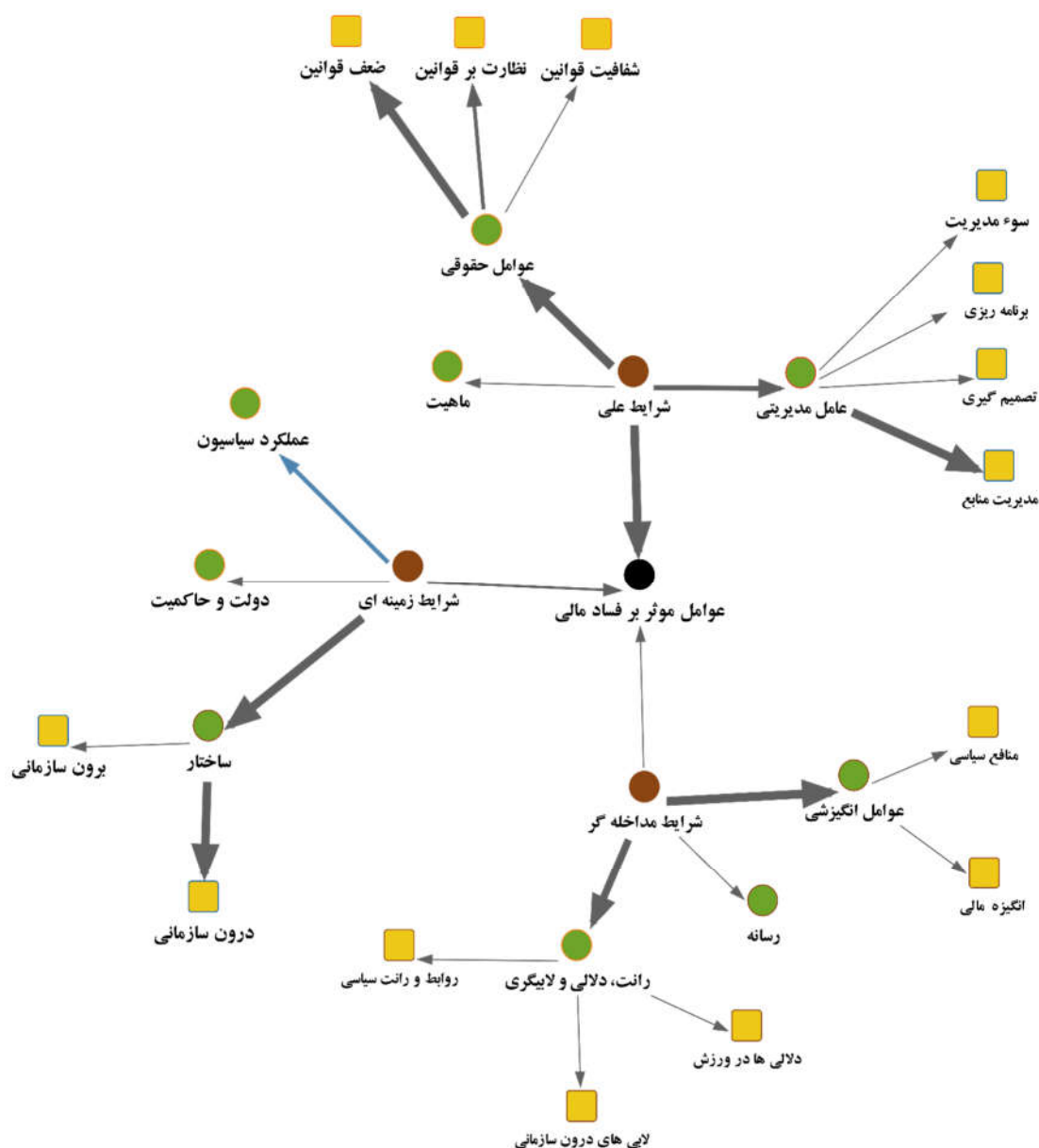
همانطور که در ماتریس شنون مشاهده می شود عملکرد سیاسیون (با ضریب اهمیت ۲۱)، دولت و حاکمیت (با ضریب اهمیت ۲۷)، و مقوله ساختار متشکل از ساختار برون سازمانی و ساختار درون سازمانی (با ضریب اهمیت ۲۷ جزو عوامل اثر گذار زمینه ای بر پیدایش فساد مالی در صنعت ورزش اکتشاف شده است.

در ادامه و در بخش شرایط مداخله گر موثر بر فساد مالی

اصلی رانت، دلالتی و لابیگری (با ضریب اهمیت ۱۹) متشکل از مقولات فرعی دلالتی ها در ورزش (با ضریب اهمیت ۱۰)، لابی های درون سازمانی با ضریب اهمیت ۴، و روابط و رانت سیاسی با ضریب با اهمیت ۹ و همچنین مقوله اصلی رسانه با ضریب اهمیت ۸ و در نهایت مقوله اصلی عوامل انگیزشی متشکل از انگیزه های مالی (با ضریب اهمیت ۱۴) و منافع سیاسی (با ضریب اهمیت ۸) احصاء و اکتشاف گردید. همچنین شکل ۴ مدل نهایی عوامل موثر بر فساد مالی در صنعت ورزش را نشان می دهد.

بحث و نتیجه گیری

امروزه دولتمردان در کشورهای مختلف، ورزش را به مثابه تجارت و صنعت به شمار می آورند و به این واقعیت پی برده اند که ورزش، اهمیت اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی زیادی برای جامعه دارد (ویلیامز، ۲۰۱۰)، از آنجایی که صنعت ورزش هم از نظر اقتصادی و هم از نظر سیاسی، فرهنگی و اجتماعی نقش مهمی در جوامع ایفا می کند، لذا افراد زیادی متمایل به ایفای نقش در این صنعت به ویژه در بخش مدیریت آن هستند و این موضوع زمینه ساز بروز و گسترش فساد در صنعت ورزش شده است. این در حالی است که فساد اقتصادی در تمام کشورهای جهان کم و بیش وجود دارد؛ به طوری که بنا بر گزارش های سازمان شفافیت بین الملل، فساد پدیده رایج در

شکل ۴. مدل نهایی عوامل موثر بر فساد مالی در صنعت ورزش

رشته‌های ورزشی و افراد درگیر در ورزش، نقض شایسته‌سالاری و کاهش انگیزه کارکنان سازمان‌های ورزشی و ورزشکاران نوپا، از دست رفتن هواداران، تماشاگران و بینندگان تلویزیونی و در نتیجه از دست رفتن حمایت حامیان مالی و مقامات شهری و ... اشاره کرد (ماتنیگ، ۲۰۰۵). با این اوصاف و با توجه به اینکه در صنعت ورزش کشور ما نیز پتانسیل‌های مالی و فرهنگی فساد وجود دارد و بعضاً افرادی در این رابطه مورد پیگرد قانونی قرار می‌گیرند، این سوال به ذهن محقق متبادر شد که چه عواملی می‌توانند در بروز فساد مالی در صنعت ورزش کشورمان نقش داشته باشند؟ بر این اساس،

تمام کشورهای جهان است. البته میزان و نوع فساد در همه کشورها یکسان نیست. در نگاه کلی می‌توان گفت فساد در کشورهای شایع است که نهادهای حاکمیت آن ضعیف باشند و خط مشی و سیاست‌های حاکم در یک کشور عرصه را برای ظهور آن فراهم کند و نهادهای نظارتی نیز نادیده گرفته شود یا خودشان دچار فساد شود (سیدوف، ۲۰۰۷). صنعت ورزش نیز از این موضوع مستثنا نیست و بدیهی است در صورتی که از گسترش فساد در جامعه اداری و سازمان‌های ورزشی جلوگیری نشود، عواقبی در پی دارد که از آن جمله می‌توان به سلطه سرمایه داری در ورزش، نقض فلسفه ورزش یعنی رقابت سالم و جوانمردانه، لطمه به شهرت و آوازه سازمان‌های ورزشی،

محقق تحقیق حاضر را انجام داد و به نتایجی دست یافت که در ادامه مورد بحث قرار می‌گیرد.

همانطور که همه می‌دانند، صنعت ورزش علاوه بر مسائل فرهنگی، به واسطه تبادل مالی بسیار بالای آن زمینه‌های بسیاری جهت ایجاد و گسترش فساد اقتصادی و مالی دارد به طوری که نتایج تحقیق صفری و همکاران (۱۳۸۷) نشان می‌دهد که از دیدگاه کارشناسان، عوامل اقتصادی بیشترین نقش را در بروز و گسترش فساد در صنعت ورزش داراست. بنابراین، محقق به دنبال یافتن عوامل موثر بر فساد مالی در صنعت ورزش بود و در این راستا نتایج ماتریس شنون حاکی از آن بود که ۹ عامل موثر بر فساد مالی در صنعت ورزش کشور شامل عوامل مدیریتی، عوامل حقوقی، ماهیت ورزش، عملکرد سیاسیون، دولت و حاکمیت، عوامل ساختاری، رانت و دلالتی و لابیگری، رسانه و عوامل انگیزشی وجود دارد؛ که عوامل علی با ضریب اهمیت ۴۴۲، شرایط زمینه‌ای با ضریب اهمیت ۲۹۹ و عوامل مداخله‌گر با ضریب اهمیت ۲۵۷ به ترتیب جزو مهم‌ترین عوامل اثرگذار بر فساد مالی در صنعت ورزش محسوب می‌گردد. بخشی از نتیجه به دست آمده با قسمت‌هایی از نتیجه تحقیقات فرخ سرشت (۱۳۸۳)، قلی‌پور و همکاران (۱۳۸۵)، نجفی‌کلوری و همکاران (۱۳۹۱)، محمودی (۱۳۹۶)، ماسون و همکاران (۲۰۰۶)، بالدسون و همکاران (۲۰۰۷)، بریور و همکاران (۲۰۰۷)، پارادیسو (۲۰۱۰)، جنینگ (۲۰۱۱)، بروکز و همکاران (۲۰۱۲)، دی‌آگوستینو و همکاران (۲۰۱۶) و بوسکو (۲۰۱۶)، کارسون و پرادو (۲۰۱۶) همسو بود. در تفسیر این یافته لازم است که به طور خلاصه فساد مالی شرح داده شود. فساد مالی نوع دیگری از فساد در حوزه صنعت ورزش است که امروزه به شدت مورد توجه قرار گرفته است به طوری که در طی چند سال اخیر، افراد و صاحب‌منصبان زیادی در سازمان‌های مهم ورزشی دنیا همچون فیفا و یوفا به دلیل افشای فساد مالی مورد بازخواست و پیگرد قانونی قرار گرفته‌اند. فساد مالی می‌تواند به طور کلی نشأت گرفته از عواملی همچون پایین بودن دستمزد در برابر تورم و گرانی، بی‌ثباتی اوضاع اقتصادی، تنگدستی و شکاف طبقاتی، اقتصاد رانتی و ... باشد. در سازمان‌های ورزشی نیز این نوع فساد به صورت گسترده وجود دارد که نمونه آن را می‌توان در رفتارهایی که شامل دست‌کاری حساب‌های مالی، حسابرسی ضعیف، جعل و فاکتور سازی هزینه‌های مشاوره است (تافلر، ۲۰۰۳)؛ به وضوح مشاهده نمود. علاوه بر این موارد دیگری همچون دریافت مبالغی از برنامه‌های توسعه یا شرکت‌های چندملیتی، استفاده از منابع

مالی عمومی برای استفاده شخصی، نادیده گرفتن فعالیت‌های غیرقانونی برخی افراد در قبال دریافت حق سکوت، اختلاس شراکتی عوامل اجرایی سازمان‌های ورزشی، دریافت مبالغی بابت بستن قرارداد با بازیکنان و یا اعطای میزبانی به کشوری خاص (مانند اعطای میزبانی جام جهانی ۲۰۲۲ به قطر) و ... می‌توانند نمونه‌های بارز فساد مالی در صنعت ورزش تلقی شوند. واقعیت مسئله این است که در صنعت ورزش که وابسته به نظام سیاسی حکومت‌هاست، انتصاب و اختصاص پست‌های سازمانی بر مبنای رفیق‌بازی و یا رشوه به صورت امری عادی درآمده و تباری بین افراد متمول، سیاستمداران و عوامل بوروکراسی اداری برای عبور از فیلترهای نظام اداری، یک جریان پذیرفته شده است که نتیجه آن بروز فساد به ویژه در سطح کلان جامعه بوده است (محمودی، ۱۳۹۶). تاثیر عوامل گوناگون در شکل‌گیری فساد، به آن ماهیت پیچیده‌ای داده است که در نتیجه آن بسیاری از برنامه‌های طراحی شده دولت‌ها برای مبارزه با فساد به شکست انجامیده است. تجربه‌های به دست آمده از اجرای این برنامه‌ها نشانگر آن است که برای حذف یا کاهش این پدیده شوم در صنعت ورزش، نیازمند برنامه‌هایی هستیم که با تاثیر بر فرهنگ عمومی جامعه به‌عنوان پدیده‌ای که به‌طور مستقیم از فرهنگ جامعه تاثیر می‌پذیرد، پیشگیری از بروز فساد را هدف قرار دهد، به جای آنکه از طریق طراحی رویه‌های تنبیهی و پس از وقوع با آن مبارزه کند. متأسفانه در کشور ما عدم برخورد علمی و ریشه‌ای با فساد اقتصادی و فرهنگی به خوبی احساس می‌شود. این نقصان سبب شده است با اینکه در سالیان گذشته برخوردهای مختلف و متعددی با مصادیق فساد صورت گرفته است اما همچنان فساد به‌عنوان پدیده‌ای رایج و گسترده در صنعت ورزش وجود داشته باشد و حتی بر عمر آن نیز افزوده شود. بنابراین محقق بر این باور است که با تبیین عوامل موثر بر فساد اقتصادی از نظر متخصصین حوزه مدیریت ورزشی و با اولویت بندی این عوامل، می‌توان کمک شایانی به جامعه علمی و ورزشی نمود. با این اوصاف، عوامل نه‌گانه موثر بر فساد اقتصادی و مالی در صنعت ورزش کشور شناسایی شد که در ادامه به چگونگی تاثیر و نوع نقش آن‌ها در فساد مالی صنعت ورزش پرداخته می‌شود.

نتایج ماتریس شنون حاکی از آن بود که سه مقوله محوری عوامل مدیریتی (شامل مقولات فرعی: سوء مدیریت، برنامه ریزی، تصمیم‌گیری و مدیریت منابع)، عوامل حقوقی (شامل مقولات محوری فرعی: ضعف قوانین، نظارت بر قوانین و

در ورزش کشور، کم کاری پرسنلی، عدم توجه به نسل ورزش کشور، جابجایی های مالی از طریق کج سلیقگی و سوء مدیریت، معیوب بودن و منقطع بودن روابط اداری و تشکیلاتی، نامشخص بودن منابع خرید و فروش های تیم های ورزشی، کمبود سرانه ورزشی نسبت به کشور های صاحب ورزش و عدم توزیع متعادل بین ارکان ورزش سبب شده است که فساد مالی در این سازمان ها افزایش یابد. با توجه به این نتایج پیشنهاد می شود که مدیران و دست اندرکاران ورزش کشور با تعدیل و ارتقای وضعیت مدیریتی، تدوین برنامه های اصولی و علمی، اتخاذ بهترین تصمیمات برای ورزش کشور با کمک متخصصان و خبرگان امر و در نهایت با ارتقای کیفیت مدیریت منابع خود زمینه کاهش فساد مالی در این سازمان ها را فراهم نمایند. از سوی دیگر، ضعف قوانین و مقررات همچون عدم وجود آیین نامه انضباطی مدون در ورزش، عدم حاکمیت قانون در داخل کشور، کمسیون اصل نود، بازرسی کل کشور، ضعف در عملکرد دیوان محاسبات، ضعف در عملکرد ناظرین، نقض قوانین توسط فدراسیون ها، اساسنامه های غیر تخصصی فدراسیون ها، پولشویی باشگاه ها از طریق عقد قراردادهای خارج از عرف و قراردادهای کوتاه مدت، عدم وجود محیط حقوقی محکم در صنعت ورزش، قابل تفسیر بودن قوانین و وجود درک های متفاوت، معیوب بودن سیستم قانون گذاری و نقض در عدم گزارشات به دستگاه قضایی نیز در صنعت ورزش کشورمان وجود دارد که این موضوع نیز بر گسترش فساد مالی تاثیر بسزایی دارد. در همین راستا، عدم پیگیری فسادهای صورت گرفته و گزارشات مکتوب، عدم اجرایی شدن قانون کپی رایت در ورزش کشور، فقدان مکانیزم نظارتی در ورزش، عدم تاسی از قوانین دولت با ارجاع به قوانین بین المللی، تخطی از قانون، عدم وجود نظارت، تمرکز دستگاه های نظارتی به امور جزئی بجای امور استراتژیک، عدم نظارت به موقع، تقاضاهای نامتعارف روسای فدراسیون ها، استفاده پوششی از ورزش در برخی افراد برای فعالیت های اقتصادی نامشروع خود، وجود قرارداد های غیر شفاف در عرصه اجرایی و برگزاری رویداد، فرایند های غیر شفاف، فرار از قانون توسط باشگاه های دولتی در عقد قرارداد، عدم وجود شفافیت مالی، تبانی با بازیکن یا مربی در عقد قراردادها توسط مسئول و عدم رعایت قانون غیر شفاف در ورزش؛ موارد دیگری از ضعف قانون و مقررات در حوزه ورزش را نشان می دهد. در نهایت باید توجه داشت که ماهیت ورزش به گونه ای است که امروزه مبالغ هنگفتی در ورزش ها جریان می یابد و لذا به دلیل حجم پول مبادله شده در ورزش، شبکه سازی فساد در ورزش، کسب سهمیه در

شفافیت قوانین) و ماهیت ورزش عوامل علی موثر بر فساد مالی در صنعت ورزش کشور را تشکیل می دهند. نتیجه به دست آمده با نتیجه صفری جعفر لو و همکاران (۱۳۸۷)، گودرزی و همکاران (۱۳۹۰)، حسنی و شمس (۱۳۹۱)، نجفی کلوری و همکاران (۱۳۹۱)، محمودی (۱۳۹۶)، پیلی (۲۰۰۴)، سلدادیو و هان (۲۰۰۶)، بروکز و همکاران (۲۰۱۲) و دی آگوستینو و همکاران (۲۰۱۶) همسو بود. در این رابطه، به نظر می رسد که مولفه هایی همچون سوء مدیریت، برنامه ریزی نادرست، تصمیم گیری های غیر تخصصی و عدم مدیریت مناسب منابع بر افزایش فساد مالی در صنعت ورزش کشور تاثیر بسزایی دارند. صنعت ورزش کشورمان به شدت با سوء مدیریت مواجه است به طوری که عدم پاسخگویی مدیران در خصوص استخدام مربیان ملی، عدم سوابق مدیریتی در فدراسیون ها، وجود سوء مدیریت در تمام ارکان ورزش و دستور خارج از اختیارات مدیران در عرصه ورزش کاملا امری طبیعی جلوه می کند. این در حالی است که در کشورهای پیشرفته همه موارد یاد شده به صورت قانونی و تعریف شده انجام می پذیرد و لذا مدیران ورزشی آن ها به درستی وظایف و مسئولیت های خود را پیش می برند. همچنین، در کشور ما برنامه ریزی مناسبی برای توسعه ورزش وجود ندارد به طوری که شاخص های علمی و تخصصی ویژه ای برای تصدی پست های مدیریتی در ورزش تعریف نشده است و این امر بیشتر به صورت انتصابی و سلیقه ای توسط سیاسیون انجام می پذیرد. در همین راستا، فقدان برنامه های استاندارد در ورزش، نبود استانداردهای ورزشی در برگزاری رویدادها، عدم وجود دستورالعمل های مدون در حوزه فساد در ورزش و عدم وجود هدف گذاری دقیق در ورزش نیز مزید بر علت شده و نشان دهنده عدم برنامه ریزی صحیح در حوزه ورزش است که این امر موجبات فساد مالی را در این صنعت فراهم نموده است. علاوه بر موارد یاد شده، تصمیم گیری های غیرمنطقی و غیرعلمی توسط افرادی که غالبا فاقد توانایی ها و تخصص لازم در زمینه مدیریت ورزش کشور هستند موجب شده است که فساد مالی در این صنعت گسترش یابد. نمود تصمیم گیری های غیر اصولی مدیران ورزش کشور را می توان در مفقود بودن اولویت بندی های ورزش کشور، کج سلیقگی و سوء مدیریت، سوق دادن تصمیم گیران در ورزش از طریق ابزار های دولتی به فساد و رها بودن بخش های مختلف ورزش مشاهده نمود. در نهایت به نظر می رسد که مدیریت منابع نیز در سازمان های دولتی کشور به صورت نادرست صورت می گیرد؛ به طوری که در اختیار داشتن ابزار و امکانات بی حد و حصر، فساد نظام اداری

ورزش کشور نیز ناقص است و این امر نیز بخش دیگری از بستر ایجاد فساد مالی در سازمان های دولتی را فراهم نموده است. وجود و گسترش نهادهای عمومی غیر دولتی، عدم وجود نهاد نظارتی خارج از ساختار دولت، عدم تخصص دستگاه های نظارتی، عدم وجود زیر ساخت های لازم جهت پیشگیری از بروز فساد، تبعیت از چندگانگی ساختار نظام اقتصادی، ساختار غربی اقتصاد در ایران، وجود مافیای فساد، نزول بعد فنی در ورزش، انتخابات غیر شفاف و رابطه ای مجمع ها جهت تصدی پست های مدیریتی، عدم وجود سازمان های مستقل در ورزش جهت بررسی تبانی ها، بهره برداری خصوصی و استفاده شخصی از منابع سازمان های ورزشی، وجود نظارت های موازی در ورزش، عدم تناسب وضعیت حقوقی افراد با واگذاری پروژه های کلان، عدم تعادل میزان دریافتی و اختیارات فرد، عدم تناسب بین حقوق دریافتی و آگاهی های اطلاعاتی، نقص ماتریس فدراسیون ها و کمیته المپیک، فراقکنی های فدراسیون ها و محول کردن مسئولیت بر عهده دولت، وجود منابع انسانی فاسد، وجود کمکهای دولتی به نهاد های ورزشی و عدم وجود هیئت ریسه های اثر گذار شاخص هایی هستند که نشاندهنده ساختار نامناسب ورزش کشور و به تبع آن گسترش فساد مالی در این صنعت است. با این اوصاف، ضروری است که با کاهش دخالت سیاسیون در ورزش کشور، اجرایی نمودن اصل ۴۴ قانون اساسی مبنی بر واگذاری باشگاه های دولتی به بخش خصوصی، ارتقای سیستم انتخابات ریاست فدراسیون ها بر اساس قوانین بین المللی و عدم انتصابات دولتی در این سازمان ها و در نهایت بهبود و ارتقای ساختار سازمانی در سازمان های ورزشی و سازمان های مرتبط و موثر با ورزش کشور و در نهایت نظارت کافی بر مسائل مالی سازمان های ورزشی، بسترهای گسترش فساد مالی در صنعت ورزش کشور برچیده شود.

نتایج کیفی تحقیق حاکی از آن بود که شرایط مداخله گر موثر بر فساد مالی در صنعت ورزش کشور متشکل از سه مقوله محوری رانت و دلالی و لایبگری، رسانه و عوامل انگیزشی می باشند که در این میان عوامل رانت دلالی و لایبگری با ضریب فراوانی ۴۲ و عوامل انگیزشی با ضریب اهمیت ۴۳ بیشترین فراوانی را در میان عوامل برخوردار هستند. قسمتی از نتیجه به دست آمده با نتیجه تحقیقات گیوریان (۱۳۹۱)، زارع و همکاران (۱۳۹۵) و نوگاران (۲۰۰۹) ناهمسو بود. در تحقیقات یاد شده رسانه ها را به عنوان یکی از عوامل مبارزه با فساد دانسته اند در حالی که در تحقیق پیش رو، رسانه ها خود به عنوان یکی از عوامل مداخله گر در بروز فساد شناسایی شدند. دلیل این

میادین بین المللی، وابستگی ورزش به ثروت و قدرت، ورود پول های نامشروع در ورزش، فرار از قوانین بواسطه ورود مراجع بین المللی بخاطر دخالت دولت و قانونمند نبودن ورزش، پتانسیل بالایی برای بروز و گسترش فساد مالی در صنعت ورزش کشور وجود دارد.

نتایج ماتریس شنون حاکی از آن بود که شرایط زمینه ای/بستر موثر بر فساد مالی در صنعت ورزش کشور متشکل از سه مقوله محوری عملکرد سیاسیون، دولت و حاکمیت و عوامل ساختاری (شامل مقولات محوری فرعی: برون سازمانی و درون سازمانی) می باشند. بخشی از نتیجه به دست آمده با نتیجه تحقیقات جنینگ (۲۰۱۱)، بروکز و همکاران (۲۰۱۲)، نصیف (۲۰۱۴) و مسترز (۲۰۱۵) همسو بود. در این راستا، به نظر می رسد که دخالت سیاسیون در تصمیمات ورزشی کشور امری بسیار مهم است که به طور جدی بستر بروز و گسترش فساد مالی در صنعت ورزش کشور را ایجاد نموده است. در تمام کشورهای قانون مدار دنیا و بر اساس استانداردها و قوانین بین المللی، سازمان های ورزشی همچون کمیته ملی المپیک و فدراسیون های ورزشی را سازمان هایی غیر انتفاعی و غیردولتی تعریف کرده اند به طوری که دولت ها نایستی در امور آن ها دخالت نمایند. این در حالی است که در کشور ما این سازمان ها فقط به طور ظاهری غیر دولتی هستند در حالی که بسیاری از انتصابات و تصمیمات در این سازمان ها توسط دولت و یا با فشار دولت اتخاذ می گردد. به عنوان نمونه می توان به موضوع حضور بانوان در استادیوم های فوتبال اشاره کرد که علیرغم قوانین بین المللی مبنی بر حق حضور بانوان در این اماکن، دولت اجازه همچنین کاری را نداده و فدراسیون فوتبال را مجاب به وضع قوانین خلاف قوانین فدراسیون بین المللی فوتبال نموده است. در همین راستا می توان به موارد دیگری همچون دخالت برخی سیاسیون برای عدم ورود به پرونده های ورزشکاران معروف، نفوذ سیاسیون در ورزش، فساد سیاسی منجر به فساد اقتصادی، دسترسی سیاسیون به اخبار غیررسمی، تضعیف حقوق تیم های دیگر با ورود های غیر متخصصانه نمایندگان مجلس، فقدان مکانیزم کنترل فعالیت های سیاسیون در حوزه ورزش، ابزاری بودن ورزش در دست دولتی ها، دولتی بودن ورزش، در اختیار داشتن ابزار و شریان های دولتی، دولتی بودن اقتصاد، عدم ساماندهی تصمیمات کلان اقتصادی و وجود امضاهای طلایی اشاره نمود که این موارد جملگی زمینه ساز گسترش فساد مالی در صنعت ورزش توسط سیاسیون و فعالیت های دولت و حاکمیت محسوب می شوند. علاوه بر این، ساختار درون سازمانی و برون سازمانی

حالی است که در کشورهای پیشرفته از نظر ورزشی که سازماندهی مناسبی در ورزش آنان صورت پذیرفته است، رسانه‌ها نمی‌توانند اینگونه عمل نموده و بر ورزش آن کشورها تأثیرات سوء داشته باشند بلکه به عنوان یکپاز ارکان اصلی درآمدزایی باشگاه‌ها و فدراسیون‌ها، نقش مثبتی در توسعه ورزش آنان ایفا می‌کنند. در نهایت، عوامل انگیزشی مختلفی برای افراد وجود دارد که علاوه بر موارد یاد شده می‌تواند در فساد مالی مداخله نموده و موجبات گسترش آن را فراهم نماید. در این راستا می‌توان به انگیزه‌هایی همچون جذب بازیکنان در تیم‌ها، رشد قیمتی ورزشکاران غیر رکوردی، فروش و خرید بازیکنان، افزایش قیمت ورزشکاران و فساد عاملان خرید و فروش، سوء استفاده از منابع، متوسل شدن ورزشی‌ها به سیاسیون جهت تامین منابع، منافع و اهداف کوتاه مدت سیاسیون، استفاده از رانت‌های دولتی به بهانه خصوصی سازی، دریافت رشوه از برخی از مربیان و بازیکنان جهت استخدام در تیم، پولشویی از طریق وارد کردن بازیکنان خارجی توسط ایجنت‌ها، انگیزه کسب ثروت در افراد از راه‌های نامشروع، عدم پاسخگویی در قبال دریافت امکانات دولتی، کسب منفعت از پروژه‌های بیهوده و تلهپیر پول‌های دریافتی و تسهیلات به وسیله ورود به فضای ورزش اشاره داشت که جملگی آن‌ها می‌تواند زمینه‌ساز کسب درآمدهای نامشروع برای افراد شود و از آنجایی که ثروت و پول همیشه موضوعی جذاب برای انسان بوده، لذا به شدت پتانسیل دخالت و توسعه فساد مالی در صنایع مختلف از جمله صنعت ورزش را دارا می‌باشد. با توجه به تمام موارد یاد شده، به منظور کاهش اثرات عوامل مداخله‌گر در گسترش فساد مالی در صنعت ورزش کشور پیشنهاد می‌شود که تمامی امور ورزشی همچون خرید و فروش بازیکنان و مربیان و ... تحت قوانین موجود و با نظارت کامل صورت پذیرد و امور مالی افراد دخیل در آن‌ها زیر ذره بین قانون قرار گیرد تا بتوان از گسترش فساد مالی در ورزش که ماهیتی پاک و جوانمردانه دارد جلوگیری نمود. همچنین، ضروری است که قوانین بین‌المللی حق کپی‌رایت در کشور جاری شود تا از این طریق باشگاه‌ها و فدراسیون‌های ورزشی منبع درآمدی مناسبی داشته باشند و لذا افراد شاغل در این سازمان‌ها کمتر متوسل به روش‌های غیرقانونی همچون دلالی و لابیگری برای کسب درآمدهای نامشروع شوند.

ناهمسویی می‌تواند در ماهیت متفاوت جوامع تحقیق و نیز ماهیت متفاوت نوع فساد مورد بررسی باشد چرا که در تحقیقات یاد شده فساد اداری در سازمان‌های دولتی مورد تحقیق بود در حالی که در تحقیق پیش‌رو فسادهای فرهنگی و مالی در سازمان‌های ورزشی کشور مورد تحقیق قرار گرفت. همانند بحث فساد فرهنگی، در بحث فساد مالی در صنعت ورزش نیز علاوه بر عوامل زمینه‌ای ایجاد فساد و عوامل موثر بر گسترش آن، عوامل دیگری نیز وجود دارند که در این فرایند مداخله نموده و بروز و گسترش فساد مالی را تشدید می‌نمایند. از جمله این عوامل می‌توان به رانت و دلالی و لابیگری اشاره کرد. متأسفانه در ورزش کشورمان به ویژه در فوتبال که از جذابیت مالی بیشتری نسبت به سایر رشته‌ها برخوردار است این موضوع بسیار ریشه‌ای و گسترده است؛ به طوری که حتی سیاسیون نیز در لابیگری برای انتخاب مربیان برخی تیم‌ها مشارکت دارند. در رابطه با بازیکنان نیز موضوع به همین منوال بوده و جذب و بستن قرار داد بازیکنان با باشگاه‌ها بیش از آنکه توسط سرمربیان تیم‌ها انجام گیرد، توسط دلالان و لابی‌های قوی صورت می‌پذیرد. مساله دلالی و رانت تنها به این موارد ختم نمی‌شود بلکه در مواردی همچون وجود روابط و توصیه‌ها و سفارشات در برخورد با مفسدان، انتخابات رابطه مند در انتخابات فدراسیون‌ها، دسترسی سیاسیون به رانت‌های غیر رسمی، افزایش دلالی در ورزش، مصالح افراد در بروز فساد، انتصابات غیر موثر در ارکان ورزش، رانت‌های موجود در صنعت ورزش، ارتباطات و لابیگری در منابع قدرت، عدم پرداخت حقوق باشگاه‌ها توسط افراد صاحب رانت و وجود بنگاه‌های دلالی و شرط‌بندی در ورزش‌های مختلف نیز قابل مشاهده است. با این تفاسیر بروز فساد مالی امری منطقی است چرا که منافع برخی افراد در همین فرایند و روال غیرقانونی نهفته است. از طرف دیگر، رسانه‌ها به جای انجام وظایف قانونی خود و اطلاع‌رسانی و فاش ساختن موارد فساد مالی صورت گرفته در صنعت ورزش کشور، به دلایل مختلف همچون اعمال نفوذ برخی افراد و یا حفظ مصالح کشور و برخی افراد، جانب مفسدان مالی را گرفته و با مشارکت در فرایند خرید و فروش بازیکنان، عدم پرداخت حق پخش به باشگاه‌ها از سوی صدا و سیما، تأثیر کاذب و حیابی فضای مجازی در قیمت بازیکنان و بستر سازی عدم درآمد کافی از کپی‌رایت و تی‌وی‌رایت برای باشگاه‌ها، خود نیز در گسترش فساد مالی در صنعت ورزش کشور به طور مستقیم دخالت دارند. این در

REFERENCES

- Arnegger, J., & Herz, M. (2016). Economic and destination image impacts of megaevents in emerging tourist destinations. *Journal of Destination Marketing & Management*, 5(2), 76e85.
- Balsdon, E., Fong, L., & Thayer, M. A. (2007). Corruption in college basketball? Evidence of tanking in postseason conference tournaments. *Journal of Sports economics*, 8(1), 19
- Bosco, B. (2016). Old and new factors affecting corruption in Europe: Evidence from panel data. *Economic Analysis and Policy*, 51, 66-85.
- Brewer, G. A., Choi, Y., & Walker, R. M. (2007). Accountability, corruption and government effectiveness in Asia: an exploration of World Bank governance indicators. *International Public Management Review*, 8(2), 204-225.
- Brooks, G., Lee, J., & Kim, H. (2012). Match-Fixing in Korean Football. *International Journal of Contents*, 8(2), 82-88.
- Buraimo, B., Migali, G., & Simmons, R. (2016). An analysis of consumer response to corruption: Italy's calciopoli scandal. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 78(1), 22e41. [Persian].
- Carson, L.D., & Prado, M. M. (2016). Using institutional multiplicity to address corruption as a collective action problem: Lessons from the Brazilian case. *The Quarterly Review of Economics and Finance*, 62, 56-65.
- Choi, E., & Woo, J. (2016). The origins of political trust in East Asian Democracies: Psychological, cultural, and institutional arguments. *Japanese Journal of Political Science*, 17(3), 410e426.
- Coakley, J., & Souza, D. L. (2013). Sport mega-events: Can legacies and development be equitable and sustainable? *Motriz: Revista de Educaç~ao Física*, 19(3), 580e589.
- d'Agostino, G., Dunne, J.P., & Pieroni, L. (2016). Government spending, corruption and economic growth. *World Development*, 84, 190-205.
- elahi, A., Sajjadi, N., Khabiri, M., Abrishami, H. (2009). Barriers to the Development of Revenues from Sponsorship in Iran Football Industry. *Journal of Sport Management*, 1(1), 189-202. [Persian].
- Farrokh Seresht, Behzad (2004), Investigating the effective factors in the incidence of corruption in order to provide a model to reduce its effects on the development process of the Islamic Republic of Iran ', *Journal of Management Knowledge*, Volume 17, Number 4, Page 8465. [Persian].
- Forster, J. (2016). Global sports governance and corruption. *Palgrave Communications*, 2, 15048. <https://doi.org/10.1057/palcomms.2015.48>.
- Gholipour, Rahmatullah; Nikraftar, Tayebeh (2006). 'Corruption and Appropriate Strategies to Fight It' *Parliamentary Magazine and Strategy*. No. 53 p: 54 33. [Persian].
- Giurian, Hassan (2012). 'The Role of Mass Media in Controlling Corruption', *Journal of Media Studies*, Volume 7, Number 1712), pp. 148-141.[Persian].
- Goodarzi, Mahmoud, Ghorbani, Mohammad Hossein, pourSoltani Zandi, Hossein, Safari, Hamidreza (2011). "Study of factors affecting the occurrence and growth of perceived corruption and its control methods in sports organizations in Iran, *Research in Sports Science*, No. 10, p: 56 39. [Persian].
- Grimmelikhuijsen, S., & Meijer, A. J. (2014). Effects of transparency on the perceived trustworthiness of a government organization: Evidence from an online experiment. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 24(1), 137e157.
- Grimmelikhuijsen, S., Porumbescu, G., Hong, B., & Im, T. (2013). The effect of transparency on trust in government: A cross-national comparative experiment. *Public Administration Review*, 73(4), 575e586.
- Hassani, Ali, Shams, Abdul Hamid (2012). 'Strategies for Combating Corruption Based on Islamic Values' *Journal of Islamic Research and Management Research*, Second Year, No. 1, pp. 104: 81.

- Henne, K. (2015). Reforming global sport: Hybridity and the challenges of pursuing transparency. *Law and Policy*, 37(4), 324e349.
- Jennings, A. (2011). Investigating corruption in corporate sport: The 10C and FIFA. *International Review for the Sociology of Sport*, 1012690211408845.387 398
- Kulczycki, W., & Koenigstorfer, J. (2016). Why sponsors should worry about corruption as a mega sport event syndrome. *European Sport Management Quarterly*, 16(5), 545e574.
- Maennig, W. (2005). Corruption in international sports and sport management: forms, tendencies, extent and countermeasures. *European Sport Management Quarterly*, 5(2), 187-225.
- Mahmoudi, Ahmad (2017), Codification of Incidence and Prevention of Corruption Factors in Iranian Football Industry with the Approach of Data Foundation Theory, PhD Thesis in Sports Management and Planning, Allameh Tabatabai University, Faculty of Physical Education. [Persian].
- Mason, D. S., Thibault, L., & Misener, L. (2006). An agency theory perspective on corruption in sport: The case of the International Olympic Committee. *Journal of Sport Management*, 20(1), 52-73.
- Masters, A. (2015). Corruption in sport: From the playing field to the field of policy. *Policy and Society*, 34(2), 111-123.
- McKelvey, S., & Moorman, A. M. (2007). Bush-Whacked: A Legal Analysis of the Unauthorized Use of Sport Organizations' Intellectual Property in Political Campaign Advertising. *Journal of Sport Management*, 21(1), 79-102.
- Müller, M. (2015a). What makes an event a mega-event? Definitions and sizes. *Leisure Studies*, 34(6), 627e642.
- Müller, M. (2015b). The mega-event syndrome: Why so much goes wrong in megaevent planning and what to do about it. *Journal of the American Planning Association*, 81(1), 6e17.
- najafikolori, M., goodarzi, M., farahani, A., esmaeli bidhendi, H. (2012). Effective Factors of Corruption in Sport Organizations (Case Study : Football Federation of I.R Iran). *Journal of Sport Management*, 4(14), 109-122. doi: 10.22059/jsm.2012.28907. [Persian].
- Nassif, N. (2014). Corruption in Sport. *Middle East Law and Governance*, 6(2), 123-140.
- Nunkoo, R., Ribeiro, M. A., Sunnassee, V., & Gursoy, D. (2018). Public trust in mega event planning institutions: The role of knowledge, transparency and corruption. *Tourism Management*, 66, 155-166.
- Papyrakis, E., Rieger, M., & Gilberthorpe, E. (2017). Corruption and the extractive industries transparency initiative. *The Journal of Development Studies*, 53(2), 295e309.
- Paradiso, E. (2010). Corruption and politics in Argentine soccer. Submitted in partial fulfilment of the requirements for the degree of Master of Arts. Nova Scotia: Dalhousie University.PP:4-16.
- Pellegata, A., & Memoli, V. (2016). Can corruption erode confidence in political institutions among European countries? Comparing the effects of different measures of perceived corruption. *Social Indicators Research*, 128(1), 391e412.
- Pillay, S. (2004). Corruption-the challenge to good governance: a South African perspective. *International Journal of Public Sector Management*, 17(7), 586-605.
- Potwarka, L. R., & Banyai, M. (2016). Autonomous agents and destination image formation of an olympic host City: The case of sochi 2014. *Journal of Hospitality Marketing & Management*, 25(2), 238e258.
- Roche, M. (2000). *Mega events and modernity*. London: Routledge.
- Safari Jafarloo, Hamidreza Goodarzi, Mahmoud; Sajjadi, Seyed Nasrallah; Ghorbani, Mohammad Hossein Darabi, Hojjatollah (2008) 'Determining the Factors Affecting the Incidence of Corruption and Its Control Methods in the Physical Education Organization of the Islamic Republic of Iran from the Perspective of Experts, *Journal of Research in Sports Sciences*, No. 25 (Winter), p: 4 1. [Persian].
- Sandholtz, W., & Koetzle, W. (2000). Accounting for corruption: Economic structure, democracy, and trade.

- International Studies Quarterly, 44(1), 31e50.
- Seldadyo, H., & de Haan, J. (2006). The determinants of corruption: A literature survey and new evidence. Paper prepared for the 2006 EPCS Conference, Turku, Finland, 20-23, April 2006.
 - Seligson, M. A. (2002). The impact of corruption on regime legitimacy: A comparative study of four Latin american countries. The Journal of Politics, 64(2), 408e433.
 - Torcal, M. (2014). The decline of political trust in Spain and Portugal: Economic performance or political responsiveness? American Behavioral Scientist, 58(12), 1542e1567.
 - Weitz-Shapiro, R., & Winters, W. S. (2017). Can citizens discern? Information credibility, political sophistication, and the punishment of corruption in Brazil. The Journal of Politics, 79(1), 60e74.
 - Wiley. Nogara, M. (2009). Role of Media in Curbing Corruption: The Case of Uganda under President Yoweri K. Museveni during the No-Party System. Economic & Social Affairs, DESA Working Paper No. 72. PP:1-32.
 - Williams, B., Onsman, A., & Brown, T. (2010). Exploratory factor analysis: A five-step guide for novices. Australasian Journal of Paramedicine, 8(3).